

ГІАЛГІАЙ РЕСПУБЛИКА

ЗАКОН

ГІалгІай Республіке рузкІан йоаача културни тІехІлен хІакІехІа

**ТІайцад
ГІалгІай Республіка
ХалкІа Гуллама**

2019 шера 29 августе

Статья 1. Укх Законо дІа-хІа нийсду предмет

1. Укх Законо дІа-хІа нийсІю, ГІалгІай Республіке рузкІан йоаача културни тІехІлен объекташ гучаяхара, лораяра, Іомаяра, пайда эцара а популяризаци яра а йола юкІ-моттигаш (дІахо-рузкІан йоаача културни тІехІлен объекташ).

2. Укх Закона декхарашта пайда эцаш леладу ІобелгалдаІ керттера кхетамаш:

рузкІан йоаца културни тІехІле - этнически, социальни е конфессиональни тоабан духовни, интеллектуальни а эхІ-эздеда а йола маІхалаш, юкІарлен културни а кІаман а белгало йолаш а, уж вахара куцаш чулоацаш а йовзійтара Іадаташи кепаши чулоацаш, цу юкІе мотт, вахара боарамаши бокІонаши, динах тешар, Іадаташ, оамалаш, цІайш, багахбувцам, кІаман декоративно-прикладной искусства кечалаш, музыкальни инструменташ, цІагІа лелабаІ гІирс хІаяра технологеш, кІаман художественни канонаш, исторически оттаме долча сюжетех, образех, стилистиках хІаяр кхоачашдара, цунца ГІалгІай Республіке културни башхалоний лерхІам совбалара новкІостал хургдолаш.

ГалгIай Республице рузкъан йоацача культурни тIехьлен обьектий реестр (дIахо-Реестр) – хоам бара система, шийца рузкъан йоацача культурни тIехьлен обьектех доча данней банк а йолаш, уж белгалъяь обьекташ паччахьалкхен учете оттаяра цаIаш хилара а вIаши юстара а уж вIашагIйохкара юкъярча принципех а Реестр лелаяра куцаши кепаш хиларца.

ГалгIай Республице рузкъан йоаца культурни тIехьле лораяр - рузкъан йоаца культурни тIехьле яхара кхоачо яр, цунна идентификаци, документировани еш, тошкаш, Iалашъеш, лораеш, популяризаци еш, цун лоархIам совбоаккхаш, из керттерча дакъе формальни а формальни йоацача а дешарца ноахалашка дIалуш, иштта цу тайпарча тIехьлен тайп-тайпара аспекташ меттаоттаеш.

Статья 2. Рузкъан йоацача культурни тIехьлен обьектий тайпаш

1. Рузкъан йоацача культурни тIехьлен обьектий тайпаш:

1) къаманна ховш дараш, динах тешар, Iадаташ, алара а довзийтара а кепаш, цу дакъе лебеш бола мотт, Iадаташ, цIайш, фольклора произведенеш а йолаш, массаза а белггалча доазон тIа лораду Iадат е цIай;

2) шоаш санна яраш кхы йоаца кхоачашдара искусства кепаш, цу дакъе дешаца алара, вокални, инструментальни, халхара;

3) къаман декоративно-прикладной искусства кечалаш, музыкални инструменташ, цIагIа лелабаь гIирс хъабара технологеш;

4) хоаддамерча доазон тIа долча, исторически этта даьннача сюжеташца, сурт-сибаташца а уж кхоачашъяра стилистиках халкъа художественни куцашца кхоачашъеш;

2. Рузкъан йоацача культурни тIехьлен обьектий тайпашца дIалархIа йиш я, укх статьяй 1 дакъе белгалъяьрел совнагIа рузкъан йоацача культурни тIехьлен обьекташ, укх Закона 6 статьяй I дакъе отта ма дарра, Реестре чухья могаь йола рузкъан йоацача культурни тIехьлен обьектий критерешта нийса жоп луш яраш.

Статья 3. ГалгIай Республице паччахьалкхен Iаьдала организаций, рузкъан йоацача культурни тIехьлен обьекташ гучаяхара, лораяра, пайда эцарай популяризаци яреи дакъе йола полномочеш

1. ГалгIай Республица хIанз долча а хургдолча ноахалий лоIамашта дIахьу, рузкъан йоацача культурни тIехьлен обьекташ гучаяхара, лораяра, пайда эцарай популяризаци яреи дакъе йола политика, укх Законаца нийса

2. ГалгIай Республица Халкъа Гуллама рузкъан йоацача культурни тIехьлен обьекташ гучаяхара, лораяра, пайда эцарай популяризаци яреи дакъе йолча полномочешца я:

1) рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ гучаяхара, лораяра, пайда эцарай популяризация яреи дакъе законодательни дӀа-хьа нийсдар;

2) рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ гучаяхара, лораяра, пайда эцарай популяризация яреи дакъе дола ГӀалгӀай Республика законаш лорадарей кхоачашдарей тӀахьожам лоаттабар;

3) федеральни законодательствос а ГӀалгӀай Республика законодательствос а белгалъяь кхыйола полномочеш.

3. ГӀалгӀай Республика Правительства рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ гучаяхара, лораяра, пайда эцарай популяризаци яреи дакъе йолча полномочешца я:

1) рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ гучаяхара, лораяра, пайда эцарай популяризаци яреи дакъе йола боарама бокьон акташ тӀаэцар;

2) рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ гучаяхара, лораяра, пайда эцарай популяризаци яреи дакъе йолча дешашта учет яра а лораяра а дош лорадар, ГӀалгӀай Республика паччахьалкхен программаш оттаеш а кхоачашъеш а;

3) федеральни законодательствос, ГӀалгӀай Республика законодательствос а укх Законо а белгалъяь кхыйола полномочеш кхоачашъяр.

4. ГӀалгӀай Республика кхоачашдара Ӏаьдала культурни дакъе уполномоченни йолча органа полномочиешца я:

1) Реестр лелаяр;

2) рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ гучаяхара, лораяра, пайда эцара, популяризаци яреи паччахьалкхен лораярей къахьегар;

3) рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объектий хьал тошкаш мониторинг а тӀахьожам а лоаттабар;

4) рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ, уж йовзаш болчар къонача ноахалашщка дӀакхачийтара хьалаш Ӏалашдар а Илман, Илман-популярни а дешара балхашта кепатохар;

5) рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ лораяра дешаех совет вӀашагӀийоллар.

б) федеральни законодательствос, ГӀалгӀай Республика законодательствос а укх Законо а белгалъяь кхыйола полномочеш кхоачашъяр.

Статья 4. Рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ паччахьалкхен лораяр

1. Рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ паччахьалкхен лораяр хила деза, уж дӀаяргйоацаш, толхаергйоацаш, е уж тӀайола рузкъан куцаш дохаргдоацаш, иштта воча Ӏоткъамах уж лораяра декхарашта.

2. Рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ паччахьалкхен лораярца да:

- 1) рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташта, хьалашта мониторинг а тӀахьожам а лоаттабар;
- 2) рузкъан йоацача тӀехьлен объекташ санна маьхале йолча царна паччахьалкхен учет яр, Реестр вӀашагӀйолларца а лелаярца а;
- 3) Илман тохкам бар Ӏалашдар, рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объектий куцаш дола, укх Закона Ӏ статьяй 2 даькъа Ӏ пунктаца нийса (дӀахо- рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объектий куцаш дола объект), из хилара куц тахкар а цар хьал довзар а;
- 4) рузкъан йоацача культурни тӀехьлен даькъе, паччахьалкхен экспертиза дӀаяхьар.

Статья 5. Реестр

1. ГӀалгӀай Республике рузкъан йоацача культурни тӀехьлен маьхале йолча объекташта паччахьалкхен учет яра декхарашта, уж лораяра, тахкара а популяризаци яра а лелаю Реестр. Реестрах йола положени дӀачӀоагӀью ГӀалгӀай Республика Правительствос.

2. Реестре дола сведенеш да, рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объектах бола хоам тӀаболаш, рузкъан йоацача культурни тӀехьленах, уж хилара а лораяра а кечалех (кепех) а, рузкъан йоацача культурни тӀехьлен объекташ лелаяреи лораяреи хьакъехьа бола хоам, иштта белгалъяьча объекташца бувзам бола рузкъан кепе йола материалаш лораяра моттигех, кхьйола, укх хоамах пайда эцаш (дӀалоархӀаш), хоам бара системаш е данной банкаш хьаеш.

3. Реестре дола сведенеш дийлла да, атта тӀакхоаче да, уж чуоттаде деза ГӀалгӀай Республика культура даькъе уполномоченни йолча, кхоачашдара Ӏаьдала органа официални сайте, хоам бара-телекоммуникационной сете "Интернет", ГӀалгӀай Республика Правительствос белгалъяьча аргӀанца нийса.

4. Рузкъан йоацача культурни тӀехьлен куцаш дола объекташ Реестре чухьарах бола соцам тӀаэц, ГӀалгӀай Республика культура даькъе уполномоченни йолча, кхоачашдара Ӏаьдала органа.

5. Рузкъан йоацача культурни тӀехьлен куцаш дола объект Реестре чухьарах заявлени ялар могаду, рузкъан йоаца культурни тӀехьле лорae, популяризаци е лоӀам болча саго, паччахьалкхен учрежденес, юкьарлен объединенес, Рузкъан йоацача культурни тӀехьлен куцаш дола объекташ Реестре чухьарах соцам тӀаэц, ГӀалгӀай Республика культура даькъе уполномоченни йолча, кхоачашдара Ӏаьдала органага. Рузкъан йоацача культурни тӀехьлен куцаш дола объекташ Реестре чухьарах соцам тӀаэц е тӀа ца эцаш духьале ю, ГӀалгӀай Республика культура даькъе уполномоченни йолча, кхоачашдара Ӏаьдала органа, заявленена регистраци яь цхьан шерал дукхагӀа йоацача шу доалача хан-юкьа.

6. Рузкъан йоацача культурни тӀехьлен куцаш дола объект, Реестре чухьарах йолча заявлене тӀа хила еза белгалъяьча объекта цӀи, рузкъан

йоацача культурни тѐхьлен объекта санна цун оамала куц, иштта из Реестре чуяхьаназа ярг ца хилара кИйле.

7. Рузкъан йоацача культурни тѐхьлен куцаш долча объектий хьакъехьа, паччахьалкхен экспертиза ю, рузкъан йоаца культурни тѐхьлен объект Реестре чуяхьара кИйле оттаяра декхарашта (Реестре чу ца хьош духьале яра).

8. Рузкъан йоацача культурни тѐхьлен куцаш долча объекташта паччахьалкхен экспертиза яра аргIа, цига эксперташ болаш дакъа лоацаргдола физически а юридически а лицаш белгалбара дIадехараш, цу экспертиза хьакъехьа тохкамаш дара аргIа, паччахьалкхен экспертиза ярах луш бола мах белгалбар дIаоттаду, ГIалгIай Республика Правительствос.

9. ГIалгIай Республика культура дакъе уполномоченни йолча, кхоачашдара Iаьдала органы, рузкъан йоацача культурни тѐхьлен куцаш дола объект Реестре чу ца хьош йитарах соцам тIаэцар, кИйле хинна отт, укх Закона 6 статьяй I дакъо оттаяьча критерешта, белгалъяь объект нийса ца хиларах йола, паччахьалкхен экспертиза чаккхе.

10. Гражданий бокьо я духьале йоацаш, Реестре чуоттадаьча данней боараме, рузкъан йоацача культурни тѐхьлен объектах бола хоам хьаэца.

Статья 6. Рузкъан йоацача культурни тѐхьлен объекташ, Реестре чуоттае хьакъоастаяра критереш

1. Рузкъан йоацача культурни тѐхьлен объекташ, Реестре чуоттае хьакъоастаяра жоп луш хила еза Iобелгалъяьча критерештта:

- 1) исторически а культурни а лоархIам;
- 2) этнически, социальни е конфессионални тоабан культурни Iадатаца е культура исторе дIачIоагIдалар;
- 3) культурни Iадат санна, ше санна маьхале яр кхы ца хилара тешал;
- 4) дIаялара кхерам оттар.

2. Рузкъан йоацача культурни тѐхьлен объект Реестр чуоттаю, нагахьа санна цо укх статьяс оттаяьча критерешта жоп лой.

Статья 7. Рузкъан йоацача культурни тѐхьлен объекташ лораяр, тахкар, популяризаци яри пайда эцари

1. ГIалгIай Республика культура дакъе уполномоченни йолча, кхоачашдара Iаьдала органы, кхоачо ю рузкъан йоацача культурни тѐхьлен объекташ лораяра, тахкара, популяризаци ярай пайда эцараи.

2. Рузкъан йоаца культурни тѐхьлен объекташ лораярца да, рузкъан йоаца культурни тѐхьлен объекташ яха юссаргйола Iалашо яр, уж оригинални йолча кепе юссаргйолаш.

3. Рузкъан йоаца культурни тѐхьлен объекташ тохк Iилман, технически а искусствоведчески тохкамаш дарца, Iилман-тохкама методологеш Iалашъярца, рузкъан йоаца культурни тѐхьлен объекташ

овсаре лораяра декхарашта, иштта федерални законодательствос а ГІалгІай Республика законодательствос дехканза долча кхыча куцашца.

4. Рузкъан йоаца культурни тІехьлен объекташта популяризаци яр кхоачашду, юкъарлен меропрятеш дІахьош, цу дакъе культурни хувцараш дІахьош, иштта уж йовзараша къонача ноахалашка дІакхоачийташ а Іилман, Іилман-популярни а дешара а балхашта кепатохаш.

5. Физически а юридически а лицай бокъо я, ГІалгІай Республика культура дакъе уполномоченни йолча, кхоачашдара Іаьдала органа новкъостал де, рузкъан йоаца культурни тІехьлен объекташ гучайоахаш, лораш, пайда эцаш а популяризаци еш а федерални законодательствоца а ГІалгІай Республика законодательствоца а нийса.

Статья 8. Рузкъан йоаца культурни тІехьлен объекташ гучайоахаш, лораш, тохкаш, популяризаци еш а паччахьалкхен лораш а дІахьоча меропрятешта финансировани яр

Рузкъан йоаца культурни тІехьлен объекташ гучайоахаш, лораш, тохкаш, популяризаци еш а паччахьалкхен лораш а дІахьоча меропрятешта финансировани яр кхоачашду, ГІалгІай Республика бюджетера, иштта федерални законодательствос а ГІалгІай Республика законодательствос а йийхка йоацача источникашкара.

Статья 9. Ер Закон низаца чІоагІдалар

Ер Закон низаца чІоагІденна болх бе долалу, ер официално кепатеха итт ди чакхдаьннача дийнахьа денз.

**ГІалгІай Республика
Мехкдаь декхараш
ханна кхоачашдер**

Келаматнаькъан М.М.

г. Магас
2019 шера « 06 » 09
№ 28-РЗ